

خسارات ناشی از سوانح و حوادث از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، لذا با توجه به اهمیت و ضرورت پرداختن به امر آموزش به منظور ارتقای سطح کیفی و کمی برنامه‌ها، این مطالعه با هدف تعیین میزان آگاهی و نگرش امدادگران در پایگاه‌های امداد و نجات (ثابت و سیار) نروزی سال ۱۳۸۸ نسبت به مباحث امدادی انجام شد.

روش‌ها: مطالعه حاضر، یک مطالعه توصیفی-تحلیلی بر روی ۹۰ نفر از امدادگران مذکر مستقر در پایگاه‌های امداد و نجات نروزی جمعیت هلال احمر استان مازندران در سال ۱۳۸۸ است. اطلاعات دموگرافیک، آگاهی و نگرش امدادگران توسط پرسشنامه دو بخشی به دست آمد. یافته‌ها: میانگین سن امدادگران $23/9 \pm 5/1$ سال بوده و میانگین نمره آگاهی کل (از ۲۰ امتیاز) $17/6 \pm 4/9$ و همچنین میانگین نمره آگاهی عمومی (۲۰ امتیاز) و تخصصی (۱۰ امتیاز) به ترتیب $12/4 \pm 3/6$ و $1/8 \pm 5/3$ به دست آمد.

نتیجه‌گیری: اکثریت امدادگران (۶۶/۷٪) دارای آگاهی کلی در حد خوب و متوسط بودند و همچنین نزدیک به نیمی از آنها نگرش خوب نسبت به برگزاری کل دوره‌های آموزشی داشتند.

کلمات کلیدی: امدادگر، آگاهی و نگرش امدادگران، آموزش امدادگران، پایگاه‌های امداد و نجات، هلال احمر، استان مازندران.

میزان آگاهی و نگرش امدادگران مستقر در پایگاه‌های امداد و نجات نروزی ۱۳۸۸ جمعیت هلال احمر مازندران نسبت به مباحث امدادی

هادی خنجری*، مولود آقاجانی دلاور**، غلام غلامی***، لیلی احمدی****

*کارشناس ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد اسلامی بابل، مازندران؛ ایران

** نویسنده مسئول: دکترای تخصصی بهداشت، استادیار دانشگاه علوم پزشکی بابل، مازندران، ایران

Email: moloodaghajani@yahoo.com

***کارشناس پرستاری، سرپرست اداره آموزش و پژوهش جمعیت هلال احمر مازندران، ایران

****کارشناس مامایی، دانشگاه علوم پزشکی بابل، کارشناس آموزش عمومی و همگانی جمعیت هلال احمر مازندران، ایران

وصول مقاله: ۸۹/۲/۲۰

پذیرش مقاله: ۸۹/۵/۲۰

چکیده

مقدمه: با عنایت به اینکه نقش ویژه امدادگران آموزش‌دیده و توانمند در کاهش

گروههای حاضر در صحنه حوادث نسبت به مسائل امدادی است.

روشها

پژوهش حاضر یک مطالعه توصیفی-تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش امدادگران شرکتکننده در طرح امداد نروزی سال ۱۳۸۸ بودند و نمونه‌گیری به روش مبتنی بر هدف انجام شد. تعداد ۹۰ نفر از امدادگرانی که تمایل به شرکت در طرح مذکور را داشته‌اند به طور تصادفی انتخاب و میزان آگاهی و نگرش آنان توسط پرسشنامه دو بخشی مورد بررسی قرار گرفت. بخش اول پرسشنامه مربوط به مشخصات دموگرافیک شامل: سن، مدرک تحصیلی، سابقه فعالیت، دوره‌های تخصصی گذرانده شده، سابقه شرکت عملیات امدادی و بخش دوم از دو قسمت شامل سؤالات در زمينه آگاهی و نگرش تشکیل شده بود که بخش آگاهی شامل ۲۰ سؤال عمومی و ۱۰ سؤال تخصصی ۴ گزینه‌ای در زمینه امداد و نجات بوده است. بخش نگرش شامل ۹ سؤال در زمینه نقش هلال احمر در برگزاری دوره آموزشی و نیز اثر آموزش و روش آموزشی جمعیت هلال احمر در تربیت امدادگران بوده است.

منظور از آگاهی مجموع امتیازاتی

بود که واحد پژوهش از پاسخگویی به سؤالات مربوط به آگاهی نسبت به مسائل عمومی و تخصصی امداد و نجات کسب نمودند که بر اساس پاسخ صحیح امتیاز یک و پاسخ غلط امتیاز صفر داده شد. طبق امتیاز آگاهی از حداقل تا حداکثر به درصد تبدیل شد که بر این اساس نمرات صفر تا ۳۳/۳۳٪ به آگاهی ضعیف، ۳۳/۳۴٪ تا

حوادث به طور گسترده‌ای زندگی فردی و اجتماعی افراد بشر را در سرتاسر جهان تحت تأثیر قرار می‌دهد و سالانه بودجه قابل توجهی از سوی نهادهای دولتی و غیردولتی صرف پیشگیری، آمادگی و امداد و نجات در مواجهه با حوادث می‌گردد. تلاش‌های زیادی صورت می‌پذیرد تا برنامه‌ریزی و استراتژی‌های مؤثر و کارآمدی با توجه به نیازهای جامعه تدوین و به کار گرفته شود تا شاید بتواند اثرات این حوادث را در ابعاد انسانی و مادی تحت کنترل در آورده و تا حد امکان کاهش دهند. در این خصوص همه کشورهای به موضوع آموزش از لحاظ همگانی و تخصصی نگاه ویژه‌ای داشته و دارند (۱-۳).

جمعیت هلال احمر یکی از نهادهای عمومی است که براساس وظایف تعریف شده در اساسنامه اش، امر امداد و نجات در حوادث و سوانح غیرمترقبه و براساس برنامه چهارم و پنجم توسعه امر آموزش همگانی و تخصصی امداد و نجات را در راستای آمادگی و کاهش اثرات نامطلوب حوادث غیرمترقبه برعهده دارد و تلاش‌های قابل توجهی صورت می‌گیرد تا از نظر کمی و کیفی در ارائه خدمات، رضایتمندی اقشار آسیب دیده را جلب نماید (۴). رسیدن به این مطلوب را با تلاش برای حفظ و ارتقاء آمادگی خود از راه به روز کردن علم و تکنولوژی و تربیت امدادگران آگاه، با درجه مهارتی بالا می‌داند. مطالعه حاضر، با موضوع سنجش میزان آگاهی و نگرش امدادگران در زمینه موضوع حرفه‌ای (امدادگری) و آمادگی تخصصی در مواجهه با مصدومان به عنوان یکی از اولین

۶۶/۶۶٪ به آگاهی متوسط، ۶۶/۶۷٪ تا ۱۰۰٪ به آگاهی خوب اختصاص داده شد.

به منظور تعیین اعتبار علمی پرسشنامه از روش اعتبار محتوی و استفاده از نظر متخصصان و همچنین به منظور تعیین پایایی آن از روش آزمون مجدد استفاده شد.

روش جمع‌آوری داده‌ها بدین گونه بوده است که پژوهشگر و همکاران وی پس از مراجعه به پایگاه‌های امدادی و توزیع پرسشنامه پس از ۴۰ دقیقه، پرسشنامه را جمع‌آوری نمودند. از نمونه‌ها خواسته شده بود که در حضور پژوهشگر پرسشنامه‌ها را تکمیل نمایند، سپس داده‌ها از طریق نرم افزار SPSS نسخه ۱۵ و با استفاده از آزمون آماری خی دو و تی با سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند.

یافته‌ها

میانگین سنی امدادگران مذکر مستقر در پایگاه‌های امداد و نجات نوری شرکت‌کننده در این مطالعه $23/9 \pm 5/1$ سال بود و اکثریت آنها (۵۵/۶٪) دارای مدرک دیپلم بودند. همچنین ۳۴/۱٪ از آنان حداقل ۵ سال سابقه امدادگری در جمعیت هلال احمر داشتند و ۳۰/۱٪ گزارش نمودند حداقل در ۱۶ عملیات امداد و نجات شرکت داشتند. ۶۸/۲٪ از امدادگران دوره تخصصی سیلاب و ۱۸/۵٪ دوره تخصصی آوار برداری را گذرانده بودند. (جدول شماره ۱).

میانگین نمره آگاهی امدادگران $17/6 \pm 4/9$ و میانه ۱۷/۰ با دامنه ۵ و ۲۸ بوده و میانگین نمره آگاهی عمومی $12/4 \pm 3/6$ و میانه ۱۲/۰

و دامنه ۴ و ۲۳ به دست آمده است. همچنین میانگین نمره آگاهی تخصصی $5/3 \pm 1/8$ و میانه ۵ و ۹ بود. ۳۸/۸٪ افراد دارای آگاهی عمومی در حد متوسط و ۴۱٪ آنها دارای آگاهی تخصصی در حد متوسط بودند. (جدول شماره ۲)

جدول شماره ۳ نشان می‌دهد اکثریت امدادگران (۵۴/۴٪) دارای نگرش خوب نسبت به برگزاری کل دوره‌های آموزشی و اکثریت آنها (۶۵/۷٪) نگرش خوبی نسبت به مباحث آموزشی دوره عمومی و ۵۸/۶٪ نگرش عالی نسبت به برگزاری مباحث دوره‌های آموزشی تخصصی داشتند.

بین میزان آگاهی کلی، آگاهی عمومی و آگاهی تخصصی با سن و مدرک تحصیلی رابطه معنی دار آماری وجود نداشت. (جدول شماره ۴)

طبق بررسی‌های به عمل آمده ارتباط معنی دار آماری بین آگاهی امدادگران و سابقه کار به عنوان امدادگر در پایگاه‌های امداد و نجات نوری جمعیت هلال احمر مشاهده نشد و همچنین بین میزان آگاهی امدادگران با تعداد شرکت در عملیات امدادی رابطه معنی دار آماری به دست نیامد. بین آگاهی کلی، عمومی و تخصصی امدادگران و نگرش آنها نیز در این موارد رابطه آماری معنی دار مشاهده نشد.

جدول شماره ۱- مشخصات اجتماعی و دموگرافیک امدادگران مستقر در پایگاه های امداد و نجات نوروزی جمعیت هلال احمر مازندران، سال ۱۳۸۸

مشخصات	تعداد (%)
سن (سال)	
کمتر از ۲۰	۱۹ (۲۱/۱)
۲۰-۲۵	۶۲ (۷۲/۲)
۲۶-۳۰	۱۲ (۱۳/۳)
بیشتر از ۳۰	۷ (۷/۸)
سطح تحصیلات	
کمتر از دیپلم	۴ (۴/۴)
دیپلم	۵۰ (۵۵/۶)
فوق دیپلم	۱۲ (۱۳/۳)
لیسانس	۲۴ (۲۶/۷)
سابقه فعالیت به عنوان امدادگر (سال)	
کمتر از یکسال	۱۱ (۱۲/۵)
یکسال	۱۴ (۱۵/۹)
دو سال	۱۶ (۱۸/۲)
چهار سال	۱۷ (۱۹/۳)
پنج سال و بیشتر	۳۰ (۳۴/۱)
تعداد شرکت در عملیات امداد و نجات	
۱ تا ۵	۲۸ (۳۳/۷)
۶ تا ۱۰	۱۵ (۱۸/۱)
۱۱ تا ۱۵	۱۵ (۱۸/۱)
۱۶ و بیشتر	۲۵ (۳۰/۱)

جدول شماره ۲- توزیع فراوانی میزان آگاهی امدادگران مستقر در پایگاه های امداد و نجات نوروزی جمعیت هلال احمر مازندران نسبت به مباحث امدادی در سال ۱۳۸۸

وضعیت آگاهی	آگاهی کل تعداد (%)	آگاهی عمومی تعداد (%)	آگاهی تخصصی تعداد (%)
ضعیف	۳۰ (۳۳/۳)	۳۲ (۳۵/۶)	۲۴ (۲۶/۷)
متوسط	۳۵ (۳۸/۹)	۲۶ (۲۸/۸)	۴۱ (۴۵/۵)
خوب	۲۵ (۲۷/۸)	۳۲ (۳۵/۶)	۲۵ (۲۷/۸)
جمع کل	۹۰ (۱۰۰)	۹۰ (۱۰۰)	۹۰ (۱۰۰)

جدول شماره ۳- توزیع فراوانی میزان نگرش امدادگران مستقر در پایگاه های امداد و نجات نوروزی جمعیت هلال احمر مازندران نسبت به دوره های آموزشی در سال ۱۳۸۸

ضعیت نگرش	کل دوره تعداد (%)	دوره عمومی* تعداد (%)	دوره تخصصی** تعداد (%)
ضعیف	۲ (۲/۲)	۱ (۱/۱)	۰ (۰)
متوسط	۱۷ (۱۸/۹)	۱۵ (۱۶/۹)	۶ (۶/۹)
خوب	۴۹ (۵۴/۴)	۵۴ (۶۵/۷)	۳۰ (۳۴/۵)
عالی	۲۲ (۲۴/۴)	۱۹ (۲۱/۳)	۵۱ (۵۸/۶)
جمع کل	۹۰ (۱۰۰)	۸۹ (۱۰۰)	۸۷ (۱۰۰)

* یک نفر پاسخ نداد.

** سه نفر پاسخ ندادند.

جدول شماره ۴- توزیع وضعیت آگاهی با توجه به مدرک تحصیلی امدادگران مستقر در پایگاه های امداد و نجات نوری جمعیت هلال احمر استان مازندران در سال ۱۳۸۸

متغیرها	کل تعداد (%)	کمتر از لیسانس تعداد (%)	لیسانس و بیشتر تعداد (%)	p
آگاهی کلی				
ضعیف	۳۰ (۳۳/۳)	۲۶(۸۶/۷)	۴(۱۳/۳)	۰/۰۸
متوسط	۳۵ (۳۸/۹)	۲۵(۷۱/۴)	۱۰(۲۸/۶)	
خوب	۲۵ (۲۷/۸)	۱۵(۶۰/۰)	۱۰(۴۰/۰)	
آگاهی عمومی				
ضعیف	۳۲ (۳۵/۶)	۲۷(۸۴/۴)	۵(۱۵/۶)	۰/۰۷
متوسط	۲۶ (۲۸/۸)	۱۵(۵۷/۷)	۱۱(۴۲/۳)	
خوب	۳۲ (۳۵/۶)	۲۴(۷۵/۰)	۸(۲۵/۰)	
آگاهی تخصصی				
ضعیف	۲۴ (۲۶/۷)	۲۱(۷۸/۵)	۳(۱۲/۵)	۰/۱۹
متوسط	۴۱ (۴۵/۵)	۲۸(۶۸/۳)	۱۳(۳۱/۷)	
خوب	۲۵(۲۷/۸)	۱۷(۶۸/۰)	۸(۳۲/۰)	

بحث

از جمله وظایف امدادگران، در عملیات های امدادونجات ارائه کمک های اولیه به مصدومین حوادث است. از امدادگر انجام تمامی سطوح درمانی انتظار نمی رود اما باید بتواند از دانش و مهارت هایی که آموخته است به خوبی استفاده نماید تا مانع از شدت یافتن ضایعه شده و حتی مرگ یا زندگی مصدوم را تعیین نماید(۴).

چگونگی برنامه ریزی آموزش امدادگران نقش کلیدی در توسعه و دستیابی به اهداف کلی آن دارد. باتوجه به استانداردهای

جهانی، به امدادگران آموزش داده می شود تا بر اساس آن روش عمل نمایند(۷). امدادگران شرکت کننده در کمپ های امداد نوری هلال احمر استان مازندران طبق دستوالعمل ها، دوره های آموزش عمومی و اختصاصی کمک های اولیه را گذرانده اند، اگر چه میانگین نمره آگاهی امدادگران خوب بود اما در حدود ۳۰٪ امدادگران از آگاهی ضعیف برخوردار بودند.

در مطالعه ای که در سال ۲۰۱۰ در پاکستان به منظور تعیین میزان آگاهی، نگرش و عملکرد دانشجویان کارشناسی در ارتباط با کمک های اولیه صورت گرفت، نتایج حاکی از آن است میانگین نمره آگاهی ۴۰٪ دانشجویان ضعیف بود (۵). اگرچه در تحقیق دیگری که در سال ۲۰۰۵ به منظور بررسی سطح آگاهی و عملکرد دانشجویان پزشکی در ارتباط با کمک های اولیه انجام شد مشخص گردید میزان آگاهی ۱۱٪ آنها در زمینه کمک های اولیه ضعیف بود(۶). پژوهش دیگری در سال ۲۰۰۹ در استان تهران انجام شد و سطح آگاهی و عملکرد کارکنان جمعیت هلال احمر نسبت به کمک های اولیه را سنجید که نتایج نشان داد در حدود ۱۵٪ افراد از آگاهی ضعیف و خیلی ضعیف نسبت به کمک های اولیه برخوردارند(۷).

در این مطالعه، در حدود ۵۰٪ امدادگران نگرش خوبی نسبت به برگزاری دوره های آموزش عمومی و تخصصی داشتند. امدادگری مستلزم دانش و مهارت های روز به منظور ارائه خدمات امدادی به مصدومین است. با توجه به اینکه اکثریت امدادگران تحت مطالعه روش آموزش "به کارگیری مهارت" و روش آموزش "کارگاهی" را برای

1. Givvehchi S, Gharakhlou M. "Analysis concentration population pattern for mitigation vulnerability of urban disasters". Quarterly J R&R, 2009; 3(1): 8-17. [In Persian].
2. Degg M. "Natural Disasters: Recent trends and future prospects". Geography, 1992; 77(3): 198-209.
3. Birkmann J. "Measuring vulnerability to promote Disaster-Resilient Societies: Conceptual frameworks and definitions". In Birkmann, J. (Ed.): Measuring vulnerability to natural hazards. United Nations University Press, Tokyo, 2006; pp. 9-53.
4. History of Iranian red Crescent Society, available at www.ircs.ir, last accessed 20 Oct, 2009. [In Persian].
5. Khan A, Shaikh S, Shuaib F, S Ahsan, Samani SA, Shabbir Q, Rasheed A Z. "Knowledge attitude and practices of undergraduate students regarding first aid measures". J Pak Med Assoc, 2010; 60 (1):68-72.
6. Severien I, Tan EC, Metz JC, Biert J, Berden HJ. "The level of first aid and basic life support for the next generation of physicians". Ned Tijdschr Geneesk. Ned Tijdschr Geneesk, 2005, 30; 149(31):1756-7.
7. Kazemi H, Mousavi M, Forutan Zadeh Y. "Study of awareness and performance level in Red Crescent Society staff of Tehran towards first aid". Quarterly J R&R, 2010; 1(4):43-47. [In Persian].

آموزش امدادگران به منظور فعالیت در سیستم‌های تخصصی مفید دانستند، مسئولین آموزش نیاز است در زمینه آموزش تجدید نظر و منابع و تکنیک‌های آموزشی را ارزیابی کنند. به نظر می‌رسد تداوم کلاس‌های آموزشی و طراحی دوره‌های مربوطه به شکل به کارگیری مهارت یا تشکیل کارگاه‌های آموزشی به منظور به روز شدن امدادگران مؤثر است و روش سخنرانی یا مکاتبه‌ای کمتر مفید می‌باشد. در دوره‌های آموزشی به امدادگران جمعیت هلال احمر مباحث امداد و کمک‌های اولیه برای ارائه خدمات بهینه به مصدومین حادثه (تا زمان رسیدن تیم اورژانس و فوریت‌های پزشکی) آموزش داده می‌شود. با توجه به اینکه اکثریت افراد تحت مطالعه (۶۸٪) برگزاری هر سه دوره: دوره‌های بازآموزی، مانور و دوره‌های تخصصی را به منظور آمادگی بیشتر امدادگران در عملیات امدادی مفید می‌دانستند، پیشنهاد می‌شود که به منظور تأثیر بهتر دوره‌های آموزشی، هر سه دوره فوق به عنوان برنامه سالانه فعالیت‌های آموزشی در نظر گرفته شود و همچنین طول مدت دوره بازآموزی در طی یکسال بیشتر از ۴۸ ساعت مورد نیاز است.